

nakryte stropem płaskim z fasetą, zakrystia o pozornym sklepieniu kolebkowym, nad nawą uskokowe sklepienie namiotowe, babiniec nakryty stropem płaskim. Nad prezbiterium i zakrystią dachy kalenicowe, nad nawą i wieżą namiotowe.

Bibliografia: M. i A. Michniewscy, M. Duda, *Cerkwie drewniane Karpat. Polska i Słowacja. Przewodnik*, Pruszków 2003

CYKL FILMOWY

Cykl filmów dokumentalnych „Twarze Małopolski”

Po raz pierwszy w dotychczasowej historii Małopolskich Dni Dziedzictwa Kulturowego, postaci i obiekty zostały zaprezentowane w cyklu poświęconych im dwunastu filmów dokumentalnych. Scenariusz każdego odcinka oparto na wspomnieniach świadków, wypowiedziach ekspertów, materiałach archiwalnych. Wszystkie zdjęcia zostały realizowane w autentycznych wnętrzach, plenerach i innych miejscach bezpośrednio związanych z poruszonymi tematami. Większość rekwizytów, które zostały wykorzystane w filmach, pochodzi ze zbiorów muzealnych lub też stanowi wiernie wykonane kopie oryginałów, jak w przypadku odcisku pieczęci Eufrozyny mazowieckiej. Widzowie mogli obejrzyć także rekonstrukcje historyczne (m.in. walka rycerska, uczta na zamku w Oświęcimiu) ilustrujące narrację prowadzoną przez dwóch historyków – Macieja Mieziąna i Leszka Sibilę.

oprac. Justyna Nartowska

DZIEDZICTWO KULTUROWE WSI PODKRAKOWSKIEJ

Konferencja pod takim tytułem odbyła się 31 maja 2012 r. w Igołomi, w klasycystycznym pałacu rodziny Wodzickich, w którym obecnie mieści się Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk. Została ona zorganizowana przez Stowarzyszenie Korona Północnego Krakowa przy współpracy z Instytutem Historii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Patronat honorowy nad konferencją objął Marszałek Województwa Małopolskiego – Marek Sowa, który skierował do jej uczestników specjalny list intencyjny odczytany przez Monikę Wołek – wiceprezes Stowarzyszenia Korona Północnego Krakowa.

Wójt Gminy Igołomia – Wawrzeńczyce – mgr inż. Józef Rysak w imieniu własnym oraz władz samorządowych Gminy powitał zaproszonych gości.

Podkreślił znaczenie, jakie on sam oraz władze samorządowe przywiązują do konferencji naukowej, która wpisuje się w działania podejmowane przez społeczność i animatorów kultury na rzecz ochrony lokalnej historii, kultury i tradycji.

Część merytoryczną konferencji rozpoczął dr Krzysztof Tunia – kierownik Pracowni Archeologicznej IAiE PAN w Igołomii. W wykładzie *Zarys najstarszych dziejów obszaru Gminy Igołomia-Wawrzeńczyce* zaprezentował program naukowy i badania archeologiczne, realizowane przez studentów oraz naukowców. Dokumentujące wykład fotografie przedstawiały groby ludzi żyjących około 3 tysięcy lat przed naszą erą w tak zwanym okresie kulistych amfor. W grobach znaleziono również naczynia ceramiczne, narzędzia pracy i ozdoby.

Następnie głos zabrał prof. dr hab. Zdzisław Noga – dyrektor Instytutu Historii UP w Krakowie. *Człowiek i środowisko* – to temat jego rozważań. Na przykładzie rozwoju młynarstwa i papiernictwa przedstawił wzajemne oddziaływanie człowieka i przyrody w okresie średniowiecza, na obszarach gmin wchodzących w skład obecnego Stowarzyszenia Korona Północnego Krakowa. Na rzeczkach i potokach pracowały niegdyś dziesiątki młynów, które były przemysłowym zapleczem dla rolników uprawiających na tym terenie żyzne lessy i czarnoziemy. Młynarze stanowili we wsi finansową elitę. Bogactwo młynarzy i ich praca stały się przedmiotem pieśni, legend, przypowieści ludowych i wiejskich plotek.

Z kolei prof. dr hab. Jerzy Rajman – kierownik Katedry Historii Średniowiecznej Instytutu Historii UP w Krakowie wygłosił wykład *Średniowieczne sacrum. Nieprzemijające dziedzictwo*. Przedstawił genezę sakralnego widzenia świata w czasach średniowiecza. Średniowieczne *sacrum* to niezwykle powiązanie religii i władzy kościoła nad życiem, rozumieniem zjawisk przyrody, umysłami i emocjami ludzi. W sposób magiczno-symboliczny organizowało życie społeczne, postępowanie ludzi, ich system wartości, życie duchowe i intelektualne.

Prof. dr hab. Bogusław Krasnowolski z Wydziału Sztuki UP w wykładzie *Dwory pod Krakowem* przedstawił dramatyczną historię polskich dworów i pałaców, ograbianych przez Niemców i Rosjan podczas II wojny światowej, a po wojnie przez rodzimych szabrowników. Przed 1939 rokiem w Polsce było około 21 tys. pałaców i dworów. Powojenna tzw. reforma rolna pełniła funkcje polityczne, a nie ekonomiczne. Zniszczyła polskie ziemiaństwo, wielu patriotów i najlepiej wykształconych ludzi – wrogów systemu komunistycznego. Został podważony prawny i moralny porządek społeczny oparty na prawie własności. Zniszczony został dorobek kulturalny wielu pokoleń polskiej inteligencji. Wykład dokumentowany był fotografiami, które przedstawiały obiekty dworów i pałaców w różnym stanie technicznym.

Po krótkiej przerwie kolejny wykład – *Cmentarze wiejskie pod Krakowem* wygłosił dr Mateusz Wyżga z Instytutu Historii UP. Średniowieczne

cmentarze przeważnie usytuowane były w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca sprawowania kultu czyli kościoła, aby zmarli mogli doświadczać zbawionego wpływu świętości emanującej ze świątyni. Jednak nie zawsze tak bywało, a o miejscu pochówku decydowała pozycja społeczna zmarłego. Wykład ilustrowany był fotografiami starych rycin przedstawiających dawne cmentarze i pochówki.

Następnie dr Marcin Gadocha z Instytutu Historii UP przedstawił sięgające XV wieku *Tradycje piekarskie wsi podkrakowskiej*, w tym najbardziej popularnego wypieku – chleba prądnickiego. Biskup Wojciech Jastrzębiec w 1421 r. nadał część gruntów w Prądniku Białym swemu kucharzowi, zobowiązując go do dostarczania chleba na stół biskupi. To spowodowało, że chleb prądnicki stał się sławny. Legenda głosi, że pierwszy upieczony po żniwach bochenek chleba wójt krakowski zanosił królowi na Wawel, a w późniejszych czasach burmistrz Krakowa co roku na św. Jana zawoził go królowi Stanisławowi Augustowi do Warszawy. Piekarze z Prądnika (dawniej Promnika) konkurowali swoim chlebem z piekarzami z Krakowa zrzeszonymi w cechu, dlatego ustanowiono zasady prawne i obszary sprzedaży chleba i innych wypieków.

Drugą część konferencji zakończyła mgr Karolina Szlęzak również z Instytutu Historii UP. W wystąpieniu *Poszukiwania genealogiczne w teorii i praktyce* poinformowała uczestników, w jakich instytucjach i w jakich dokumentach można odnaleźć informacje o swoich przodkach w poszukiwaniu korzeni swojego pochodzenia

Mgr Monika Wołek – wiceprezes Stowarzyszenia Korona Północnego Krakowa, rozpoczęła trzecią część konferencji wykładem *Stowarzyszenie Korona Północnego Krakowa – godny spadkobierca dziedzictwa kulturowego podkrakowskiej wsi*, prezentując różnorodność działań Stowarzyszenia popularyzujących dziedzictwo historyczne i kulturowe podkrakowskich wsi.

Mgr Jerzy St. Kozik – historyk, członek Rady Programowej LGD „Korona Północnego Krakowa”, w referacie *Koła Gospodyń Wiejskich i ich rola w zachowaniu lokalnych tradycji* przedstawił historię tego ruchu i podkreślił jego znaczenie dla podtrzymywania tradycji i obrzędów, gwary, pieśni i strojów ludowych. Obecnie powstające na terenie wielu wsi i gmin nowe koła prowadzą szeroką działalność edukacyjną, w tym naukę korzystania z komputera i internetu.

Mgr Mariusz Zieliński – dyrektor Biblioteki Publicznej w Zielonkach przedstawił *Obrzędowość mieszkańców wsi podkrakowskiej*. Przypomniał zasługi Oskara Kolberga dla kultury ludowej, w tym także dla Krakowiaków i ich dziedzictwa. Przedstawił rytuały, obrzędy i tradycje roku polskiego kultywowane w gminie Zielonki.

Mgr Stanisław Myjak – regionalista, członek Rady Programowej LGD „Korona Północnego Krakowa”, zaprezentował *Kulturę ludową na przykładzie okolic Rudawy sprzed stu lat*.

Uczestnicy konferencji mieli możliwość degustacji znakomitych potraw regionalnych przygotowanych przez tradycyjnie ubrane w stroje krakowskie panie z Kół Gospodyń Wiejskich działających na terenie gminy Igołomia-Wawrzeńczyce. W przygotowaniu konferencji udział brali także pracownicy Centrum Kultury i Promocji Gminy Igołomia-Wawrzeńczyce.

W Igołomi można zobaczyć jeszcze kuźnię z czasów powstania styczniowego oraz Muzeum św. Brata Alberta, zaś w Wawrzeńczycach można zwiedzić kościół z XIV w. pw. św. Zygmunta i Marii Magdaleny oraz zobaczyć na terenie dawnego cmentarza drewnianą dzwonnice, a w niej trzy barokowe dzwony, z których największy jest darem biskupa Tomasza Oborskiego i waży 800 kg.

Wielkim bogactwem gminy są gleby – żyzne czarnoziemy. Gmina jest wartywnym zagłębiem Małopolski. Wielowiekową tradycję upraw i hodowli potwierdzają badania archeologiczne.

oprac. Ewa Skrobiszewska

ODŚLONIĘCIE POMNIKA KSIĘDZA FERDYNANDA MACHAYA W JABŁONCE NA ORAWIE

Idea zbudowania pomnika ks. infułatowi Ferdynandowi Machayowi rodziła się w Towarzystwie Przyjaciół Orawy dosyć długo. Pierwsze wpłaty na ten cel wpłynęły na konto Banku Spółdzielczego już w 2005 roku. Początkowo pomnik miał stanąć przy kościele pw. Przemienienia Pańskiego w Jabłonce. Kiedy 5 lat temu nadawano Gimnazjum w Jabłonce imię, a jako patrona wybrano ks. infułata Ferdynanda Machaya, wtedy TPO zmieniło lokalizację postawienia pomnika. Uznaliśmy, że doskonałą lokalizacją będzie plac obok budynku szkoły. Towarzystwo Orawy wniosło prośbę do Urzędu Gminy w Jabłonce o pozwolenie na postawienie pomnika. Wójt Antoni Karlak i Rada Gminy przekazała plac Zespołowi Szkół. Stąd inwestorem została pani dyrektor Bogusława Pilch.

Powołano komitet budowy pomnika w składzie:

1. Bogusława Pilch – przewodnicząca,
2. Jan Pniaczek,
3. Ewa Machaj,
4. Maria Staszkiwicz,
5. Józef Szperlak,
6. ks. Władysław Pilarczyk,
7. Magda Kostrzewa Smreczak.